

klk. Loosi v. taluperemehe pojana, õppis Loosi saksa moonakate jaoks asutatud mõisakoolis, aa. 1873–74 Vastseliina klk.-koolis ja tegi selle järel pikemat aega kodus põllutööd. A. 1883 siirdus P. Tartu, kus 3 a. teenis ülikooli silmakliiniku teenrina. Asunud Eesti avaliku elu tolleaegsesse keskusse ja puutus kokku juhtivate tegelastega, m. s. K. A. Hermann'iga (vt.), täiendas P. enda haridust ja hakkas teotsema kirjanduse alalgi, a.-st 1884 tehes kaastööd »Eesti Postimehele«, mille lisalehes a. 1886 ilmus m. s. P.-u algupärane jutustus »Kolm töötust«. Aa. 1886–88 elas P. jälle kodupaigas ja kogus dr. J. Hurdale suure hulga vanavara Setumaalt ja Alutagusest. Aa. 1888–93 töötas ta Tartus »Postimehe« toimetuses ja asus 1893. a. lõpul Lilli Suburg'i (vt.) väljaandel Pärnus ilmuva ajakirja »Linda« toimetajaks, saades a. 1895 ühtlasi selle ajakirja väljaandjaks. Hoolitsedes suurelt osalt üksinda »Linda« sisu eest tegi P. selle kõrval välist kaastööd »Postimehele«. Kui a. 1902 »Linda« Tartu üle toodi ja siin jätkas oma ilmumist J. Tõnisson'i (vt.) väljaandel, teotses P. jälle Tartus »Postimehe« toimetuse liikmena (1902–06) ja tegi alalist kaastööd uuel toimetusel ilmuvale »Lindale«. Aa. 1906–19 oli ta Tallinnas »Ristirahva Pühapäeva lehe« ja »Sõnumitooja« (ilmus aa. 1906–08) tegevaks toimetajaks ja poliitiliste lehtede väliseks kaastööliseks. Eriti olgu mainitud, et P. ajakirjanikuna on eesti ajalehis õige palju kirjutanud Soome oludest ja samuti tutvustanud soomlasi Eesti eluga ning kultuuriliste püüetega soome ajalehis avaldatud artiklite kaudu. Ühe säärase kirjutise pärast, mille ta avaldas Soomes Eesti Kirjameeste Seltsi sulgemise puhul (1893), tekkisid autoril suuremad sekeldused Vene riigivõimu esindajatega, mis küll lõppesid viimaks ilma halvemate tagajärgedeta, kuid siiski sundisid P.-u oma tegevust »Postimehe« toimetuses katkestama. — Olles veendunud rahvuslane ja igasuguste ümberrahvustamiskatsete vastane, sattus P. Saksa okupatsiooni ajal a. 1918 siiski, osalt petlikkude lubaduste, osalt tulunduslikkude raskuste mõjul, okupatsioonivõimude ning kohalikkude balti-saksa ringkondade abiliseks, hakates mainitud ringkondade poolt väljaantava »Tallinna Päevalehe« vastutavaks toimetajaks; sama a. suvel võttis ta sellena osa okupatsioonivõimude korraldatud »õppe« ning esindusreisist Saksamaal. Kuigi P.-ule varssi selgus, et tema usaldust oli kurjasti tarvitatud ja temalt oli endiste lubaduste vastaselt võetud võimalus oma seisukohti lehes avaldada, ei saanud ta tollekordeis oludes enam tagasi tõmbuda, mille tagajärjel kannatas pikemat aega närvihai-

guse all ja sattus piinlikku seisundisse Eesti avaliku arvamise silmis, kuni selgus, et P.-u tegevus okupatsiooni ajal, mis seletatav eriliste põhjustega, ei tähendanud sugugi tema oportunistlikku siirdumist Eesti vastasleeri. Viimaseil aa. on P. asunud Tallinnas, teotsemas kirjanduse alal ning avaldades kirjutisi ajalehis. — P.-u ajakirjanduslik tegevus on väljendunud peamiselt jooksvas ajalehe toimetamistöö ja populaarteaduslikkude ning osalt ilukirjanduslikkude palade avaldamises. Selle juures on tema produktioon kirjutiste näol ajalehis ja -kirjus, kalendreis, albumeis j. m. haruldaselt suur; sellest on tunduv osa muidugi ilma püsivama väärtuseta. — Kutsetöö kõrval väärrib P. tähelepanu ajaloo harrastajana. Omandanud võrdlemisi laialdased teadmised üld- ja kodumaa ajaloo alalt, on ta ajalehis avaldanud rohkesti ajaloolise sisuga kirjutisi, millega ta on saanud silmapaistvamaks ja viljakamaks ajalooliste teadmiste levitajaks laiemais rahvakihes. Samuti on ta avaldanud rea pikemaid kirjutisi ja raamatuid Eesti ja selle hõimrahvaste aja- ja kultuuriloo alalt, kasutades uurijate kogutud materjale ja osalt enesegi uurimuste tulemusi (m. s. on P. töötanud uurimise otstarbel Rootsi arhiivides). P.-u töist mainitagu: Teated Soome-sugu muinasajast (Tartu, 1894), Soomesugu rahvad Veneriigi rajamisel (Tallinna, 1911), Soome sugu rahvaste ajalooline arenemine (Tall., 1911), Eesti kirjakeele ajaloo (E. Kirj. 1909), Piibel Eesti keeles (E. Kirj. 1915), Eesti kaubalaeva-selts »Linda« (Tall., 1913), »Soome sild« (Tall. 1919), Tuhande aastane Tallinn (Tall., 1920), Eesti ajakirjanduse noorusaegadelt, I–V (Õitsituled 1923–27), Virumaa ajaloo (koguteos »Virumaa«, Rakvere, 1924, lk. 103–225). P.-u silmapaistvamaks tööks ajaloo alalt tuleb pidada tema »Eesti rahva ajalugu« I–II (Tall., 1912–13), milles käsitletakse Eesti ajalugu algajast kuni Rootsi aja alguseni. Lühema kokkuvõtteks on temalt ilmunud »Eesti vanem ajalugu« (Tall., 1920), milles ajaloo-käsitlus ulatub 1227. a.-ni. Kõigis ajaloolise sisuga kirjutises, eriti »Eesti rahva ajaloo«, kasutab P. suure usinuse ning tähelepanuga kogutud mitmekesist materjali; pearõhk langeb tema töis jutustusele ja sündmustele ning nähete kirjeldamisele, kuna kausaalsete suhete arendamine jääb rohkem kõrvale; samuti jätab soovida laialdase materjali süstemaatiline läbitöötamine ja allikate ning üksikandmete kriitiline käsitlus tundub kohati puudulikkuna. Selle juures jääb siiski eriti P.-u »Eesti rahva ajalugu« senini kogukamaks Eesti ajaloo käsitluseks. — P.-u abikaasa Anna P., sünd. Kuusmann (sünd. 26. XII